

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Історичний факультет
Кафедра новітньої історії України

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ В ШКОЛІ
для здобувачів вищої освіти**

галузь знань
спеціальність
освітній рівень
освітня програма
вид дисципліни

01 Освіта/Педагогіка
014 Середня освіта
перший (бакалаврський)
Середня освіта (історія)
обов'язкова

Форма навчання	<u>денна</u>
Навчальний рік	<u>2021/2022</u>
Семестр	<u>7</u>
Кількість кредитів ECTS	<u>4</u>
Мова викладання, навчання та оцінювання	<u>українська</u>
Форма заключного контролю	<u>іспит</u>

Викладач: Черевичний Геннадій Семенович, кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри новітньої історії України

Пролонговано:
на 2021/2022 н.р.
(підпис, ПІБ, дата)
на 20__/20__ н.р. (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

Розробник: Черевичний Геннадій Семенович, кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри новітньої історії України

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри новітньої історії України

_____
(підпис)

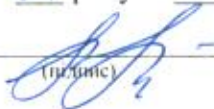
(Андрій ПИЖИК)
(прізвище та ініціали)

Протокол № 11 від «29» 08 2021 р.

Схвалено науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол від «26» 08 2021 року № 7

Голова науково-методичної комісії

_____
(підпис)

(Наталія ТЕРЕС)
(прізвище та ініціали)

1. Мета дисципліни – формування засобами історії громадянської свідомості та національної ідентичності оптимального рівня методичної компетентності у здобувачів вищої історичної освіти; сприяння ефективному набуттю фахових історичних і педагогічних компетенцій майбутніми учителями історії у контексті володіння методиками та технологіями відбору основних історичних даних відповідно до сучасних вимог та донесення історичного матеріалу до здобувачів загальної середньої освіти.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати* термінологічний апарат, форми, функції та принципи методичного забезпечення викладання історії в школі, існуючі традиційні та інноваційні методики з викладання історії в школі, а також основні аспекти педагогічної майстерності учителя у донесенні історичного матеріалу до здобувачів загальної середньої освіти.

2. *Вміти* застосовувати на практиці різноманітні методичні способи, прийоми та засоби (виявляти педагогічну майстерність), а також на компетентнісній основі розробляти методично обґрунтовану змістовну складову щодо викладання історії в школі.

3. *Володіти* елементарними методиками психолого-педагогічної організації освітнього процесу з викладання історії в школі (враховувати вікові особливості здобувачів загальної середньої освіти, їхні індивідуальні можливості); способами розумових дій, необхідними для розуміння минулого, осягнення сучасного і прогнозування майбутнього.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Методична складова професійної компетентності майбутніх учителів історії є основоположним компонентом їхнього педагогічного становлення. Методика викладання історії в школі як навчальна дисципліна забезпечує для здобувачів вищої історичної освіти розвиток історичного й критичного мислення, педагогічного професіоналізму з донесення історичних знань підрастаючому поколінню. Натомість якісна методична підготовка майбутніх учителів історії сприяє активізації навчальної діяльності школярів, формуванню відповідальності, сумлінності здобувачів загальної середньої освіти.

Навчальна дисципліна пропонує здобувачам вищої освіти – майбутнім учителям історії – наукову візію результатів дослідження з формування системи методичної роботи в закладах загальної середньої освіти взагалі та кожного шкільного учителя історії безпосередньо у плані підбору методичного забезпечення уроків історії та створення психологічної зони комфорту в учнівському середовищі. Пріоритетами дисципліни окреслено: поглиблення інтересу до історії як сфери знань і як навчального предмету, розвиток ключових компетентностей – мисленневих здатностей та умінь, необхідних для розуміння сучасних викликів; набуття системних знань про факти, події, явища, тенденції в Україні та світі з позиції ціннісних орієнтацій людини в житті, досвіду українського державотворення, утвердження гідності й соборності Українського народу, значення європейських культурних і правових традицій для суспільних процесів в Україні, зміцнення національних інтересів і суверенітету, цілісності та непорушності кордонів Української держави в контексті світового історичного процесу.

4. Завдання (навчальні цілі): формування методичної складової фахової компетентності педагога сучасної української школи; набуття методичних компетенцій – вмінь, навичок, відповідних прийомів здійснення ефективного освітнього процесу з викладання історії у закладах загальної середньої освіти; вивчення теоретичних основ досліджень про методичну систему школи як компоненту теорії управління освітнім процесом; сприяння розвитку аналітичних вмінь щодо вивчення основних концепцій та напрямів діяльності шкільних методичних кабінетів, основ методичної роботи шкільних учителів та розуміння особливості цього аспекту на сучасному етапі; вироблення практико-орієнтованих навичок відбору історичного матеріалу та методик педагогічної майстерності для донесення історичних знань здобувачам загальної середньої освіти з врахуванням їхніх психологічних особливостей та індивідуальних можливостей.

Дисципліна спрямована на формування компетентностей:

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 5. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ФК 2. Здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання.

ФК 3. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з історії.

ФК 4. Здатність аналізувати особливості сприйняття та засвоєння учнями навчальної інформації з метою прогнозу ефективності та корекції навчально-виховного процесу.

ФК 10. Здатність до перенесення системи наукових історичних знань у площину навчального предмету Історії, здійснення структурування навчального матеріалу.

ФК 11. Здатність чітко і логічно відтворювати базові історичні знання, оцінювати нові відомості, факти, події та інтерпретації в контексті формування в учнів цілісної історичної картини світу.

ФК 14. Здатність здійснювати добір методів і засобів навчання історії, спрямованих на розвиток здібностей учнів.

ФК 15. Здатність формувати в учнів предметні (спеціальні) уміння.

ФК 16. Здатність здійснювати об'єктивний контроль та оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з історії.

ФК 17. Здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології, у тому числі й інформаційні, для забезпечення якості навчально-виховного процесу в середніх загальноосвітніх закладах.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	<i>Знати</i> основні терміни та поняття дисципліни, а також основи державної політики в сфері реформування освіти.	<i>Лекція, модульний контроль</i>	<i>Модульний контроль, набрання не менше 60 % балів; Іспит, набрання не менше 60 % балів</i>	10%
1.2	<i>Знати</i> суть, основні функції та принципи методики викладання історії в школі.	<i>Лекція, модульний контроль</i>	<i>Модульний контроль, набрання не менше 60 % балів; Іспит, набрання не менше 60 % балів</i>	10%
2.1	<i>Вміти</i> визначати специфічні риси методичної системи закладів загальної середньої освіти за результатами навчання в різні періоди новітньої доби.	<i>Лекція; семінарське заняття; самостійна робота</i>	<i>Робота на семінарському занятті, набрання балів на кожному семінарському занятті; Есе, набрання не менше 60 % балів; Іспит, набрання не менше 60 % балів</i>	15%
2.2.	<i>Вміти</i> орієнтуватися у відмінностях методів викладання історії в школі як традиційних, так й інноваційних.	<i>Лекція; семінарське заняття; самостійна робота</i>	<i>Робота на семінарському занятті, набрання балів на кожному семінарському занятті; Есе, набрання не менше 60 % балів; Іспит, набрання не менше 60 % балів</i>	20%
2.3	<i>Вміти</i> аналізувати та відбирати продуктивні методики викладання	<i>Лекція; семінарське</i>	<i>Робота на семінарському занятті, набрання балів</i>	20%

	історії в школі відповідно до тематики уроку.	заняття; самостійна робота	на кожному семінарському занятті; Есе, набрання не менше 60 % балів; Іспит, набрання не менше 60 % балів	
2.4	Вміти визначати особливості застосування певних методик викладання історії в школі у різних за віком учнівських середовищах.	Семінарське заняття; самостійна роботи	Робота на семінарському занятті, набрання балів на кожному семінарському занятті; Есе, набрання не менше 60 % балів; Іспит, набрання не менше 60 % балів	15%
2.5	Вміти адаптивно застосовувати адекватні форми методичної організації освітнього процесу з викладання історії у різних учнівських групах.	Семінарське заняття	Робота на семінарському занятті, набрання балів на кожному семінарському занятті	10%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (ОК.28) / Програмні результати навчання	1.1	1.2	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5
Знати сучасні теоретичні та практичні основи викладання історії в основній (базовій) та профільній середній школі.	+		+			+	
Знати методологічні засади методики викладання історії, критерії відбору, принципи структурування змісту навчальних курсів в основній (базовій) та профільній середній школі.	+	+			+		
Знати норми, критерії оцінювання знань, умінь здобувачів загальної середньої освіти та отримання від них зворотного зв'язку.						+	+
Знати сучасні інтерактивні методи навчання здобувачів загальної середньої освіти; форми організації викладання та специфіку застосування новітніх освітніх технологій в основній (базовій) профільній середній школі.			+	+		+	
Уміти самостійно проводити уроки, вибирати та застосовувати продуктивні технології, методи, прийоми, форми та засоби навчання.					+	+	+
Вміти формувати критичне мислення в здобувачів загальної середньої освіти.						+	+
Вміти планувати, організовувати та аналізувати різноманітні види навчальних і позааудиторних занять.				+	+		+
Уміти використовувати найбільш ефективні методи навчання, виховання і розвитку здобувачів загальної середньої освіти.				+	+		
Вміти вести науково-методичну роботу, застосовувати дослідно-експериментальні форми педагогічної діяльності.		+				+	+
Уміти переносити систему наукових історичних знань у площину навчального предмета історії, чітко і логічно розкривати основні теорії та етапи розвитку історичної науки.	+	+	+				
Уміти застосовувати методичні підходи і сучасні технології викладання історії з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей здобувачів загальної середньої освіти.						+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1. Форми оцінювання здобувачів освіти:

Семестрове оцінювання:

1. *Робота на семінарських заняттях*: РН2.1, РН2.2, РН 2.3, РН2.4, РН2.5 – 30 балів/18 балів*.

2. *Самостійна робота 1 та 2 (есе)*: РН2.1, РН2.2, РН2.3, РН2.4 – 20 балів/12 балів.

3. *Модульний контроль 1 та 2*: РН1.1, РН1.2 – 10 балів/6 балів.

*максимальний бал/пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

Підсумкове оцінювання:

– форма оцінювання – Іспит;

– максимальна кількість балів, які може отримати студент – 40 балів;

– оцінюються такі результати навчання студента: вміння застосовувати на практиці різноманітні методичні способи, прийоми та засоби; знання методологічних засад методики викладання історії;

– форма проведення екзамену – письмова, види завдань – завдання, які потребують розгорнутих відповідей;

– мінімальний пороговий рівень екзаменаційної оцінки, за якої іспит вважається складеним – **24 бали**.

Необхідна умова допуску до екзамену: студент не допускається до екзамену, якщо під час семестру набрав **менше ніж 20 балів (критично-розрахунковий мінімум)**.

Рекомендований мінімум допуску до іспиту 36 балів.

7.2. Організація оцінювання:

Загальну кількість балів здобувача вищої освіти формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів (бали, отримані під час семінарів (усні опитування); бали, отримані за виконання самостійної роботи ЗМ1 та ЗМ2 (есе); бали, отримані під час модульного контролю (за виконання тестових завдань або загальних теоретичних питань за вибором викладача), а також бали, отримані під час складання підсумкового контролю (іспиту).

Зміст курсу поділений на 2 змістових модулі. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, семінари, самостійну роботу здобувачів вищої освіти, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять вступ і теми 1-4, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 5-8.

Оцінка успішності знань здобувачів вищої освіти здійснюється в двох формах: семестрове оцінювання (контрольні роботи, усне опитування, тестові завдання) і підсумкове оцінювання (іспит).

Загальна сума балів – 100 балів (із них, семестрове оцінювання – максимум 60 балів; підсумкове оцінювання (іспит) – максимум 40 балів).

Змістовий модуль 1. Змістова складова методичної системи викладання історії			Змістовий модуль 2. Практична складова методичної системи викладання історії			Іспит
30 залікових балів (максимум) 18 балів (мінімум)			30 залікових балів (максимум) 18 балів (мінімум)			40 балів (максимум)
Самостійна робота	Семінарські заняття	Модульний контроль (теоретичні питання)	Самостійна робота	Семінарські заняття	Модульний контроль (теоретичні питання)	
10 (максимум)	15 (максимум)	5 (максимум)	10 (максимум)	15 (максимум)	5 (максимум)	
6 (мінімум)	9 (мінімум)	3 (мінімум)	6 (мінімум)	9 (мінімум)	3 (мінімум)	
						24 бали (мінімум)

ПЕРЕЛІК ВИДІВ АУДИТОРНОЇ РОБОТИ НА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТТЯХ ТА ЇХ ОЦІНКА

На семінарських заняттях оцінювання здійснюється за 12-ти бальною, яка в подальшому переводиться в залікові бали.

<i>Види роботи на семінарському занятті</i>	<i>Максимальна кількість балів</i>
Доповідь на семінарському занятті	5
Доповнення на семінарському занятті	3
Участь у дискусії на семінарському занятті	3
Узагальнення, підведення підсумку семінарського заняття	2
Підготовка і захист презентації	5
Експрес-контроль на семінарському занятті	1

Таблиця переведення балів за роботу на семінарських заняттях у залікові бали

Залікові бали	Набрана кількість балів з <u>одного змістового блоку</u> (4 заняття)	Набрана кількість балів з <u>одного змістового блоку</u> (3 заняття)
15	47–48	35–36
14	45–46	32–34
13	42–44	30–31
12	38–41	28–29
11	35–37	26–27
10	32–34	24–25
9	29–31	22–23
8 балів та менше не зараховуються оскільки становлять менше 60%	Менше 29 балів набраних за роботу на семінарських заняттях не зараховується оскільки становлять менше 60 % і в залікові бали не переводяться	Менше 22 балів набраних за роботу на семінарських заняттях не зараховується оскільки становлять менше 60 % і в залікові бали не переводяться

САМОСТІЙНА РОБОТА

Предметом самостійної роботи здобувачів вищої освіти є опрацювання як окремих тем, так і деяких розділів тем програми курсу. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється у формі тестування.

Самостійна робота виконується здобувачем вищої освіти упродовж змістового модуля після проходження певної теми у вигляді поглибленого опрацювання матеріалу теми і оцінюється у вигляді написання есе, кожне з яких оцінюється до 10 балів для одного ЗМ.

Критерії оцінювання самостійної роботи: (від 0 до 10 балів)

Індивідуальне творче завдання. Підготовка есе з обраної теми – до 10% балів.

Вимоги до есе:

- обсяг не більше 4 сторінок (без додатків);
- самостійність у викладі матеріалу;
- здавати у роздрукованому вигляді з підписом і в електронному форматі на адресу:

gscherevichnyj@knu.ua

Структура есе:	Бали (максимум):
Актуальність теми	1 бал
Мета есе	1 бал
Виклад основного матеріалу	до 2 балів
Узагальнення	до 2 балів
Власне бачення проблеми	до 3 балів
Використання джерел та літератури	1 бал

МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

Після завершення відповідно Змістового модулю 1 і Змістового модулю 2 проводяться **модульні контрольні роботи (МК)**, зокрема, Контрольна робота ЗМ1 і Контрольна робота ЗМ2.

Участь здобувачів вищої освіти в контрольних заходах обов'язкова. МК проводиться у письмовій формі у вигляді відповіді на теоретичні питання.

Два теоретичні питання мають містити розгорнуту відповідь на поставлене завдання. Кожне з них оцінюється максимум у 2,5 бали.

Критерії оцінювання модульного контролю у вигляді відповідей на теоретичні питання:

а) глибоке розкриття теоретичного питання	2,5 балів;
б) повна коротка відповідь	2 бали;
в) неповна відповідь	1-1,5 бали;
г) незадовільна відповідь чи повністю відсутня	0-0,5 балів.

Максимальна кількість балів, яку здобувач вищої освіти може набрати за МК – 5 балів. Здобувач вищої освіти, який не виконав вимоги самостійної роботи, не допускається до складання МК, і даний модуль йому не зараховується.

У випадку відсутності здобувача вищої освіти з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються відповідно до чинних нормативних документів університету.

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Підсумковий контроль знань студентів у формі письмового іспиту.

Екзаменаційний білет з дисципліни містить два запитання, відповідь на кожне з яких оцінюється у діапазоні від 0 до 20 балів. Критеріями оцінювання відповіді є:

Критерії оцінювання залікових завдань:

Бали	Критерії оцінювання
20–18	Відповідь повна, наявні власне бачення проблеми, використання джерел та історіографічної інформації, зроблені ґрунтовні висновки
17–15	Відповідь повна, подане власне бачення проблеми та зроблені ґрунтовні висновки, проте наявні окремі незначні помилки при викладі фактичного матеріалу
14–12	Відповідь відображає знання фактичного матеріалу з питання
11–9	Відповідь демонструє знання фактичного матеріалу, але допущені окремі помилки
8–6	Відповідь фрагментарна, відображені лише деякі аспекти проблеми
5–3	Відповідь фрагментарна, наявні суттєві помилки при викладі фактичного матеріалу
0–2	Відповідь має значні помилки, або відсутня

При простому розрахунку отримаємо:

	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Іспит	Підсумкова оцінка
Мінімум	18	18	24	60
Максимум	30	30	40	100

7.3. Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90–100
Добре / Good	75–89
Задовільно / Satisfactory	60–74
Незадовільно / Fail	0–59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	Самостійна робота
Змістовий модуль 1.				
Змістова складова методичної системи викладання історії				
1.	Вступ Тема 1. Предмет та завдання курсу: суть та основні поняття методики.	2	–	5
2.	Тема 2. Компетентнісний підхід до методики викладання історії. Історична предметна компетентність.	4	2	6
3.	Тема 3. Змістовний компонент методики викладання історії в школі. Навчальний історичний матеріал: факти і теорія.	4	2	6
4.	Тема 4. Пізнавальні вміння та пізнавальні можливості у системі методичної роботи сучасного закладу загальної середньої освіти.	4	3	6
5.	<i>Контрольна робота з тем ЗМ1 (теоретичні питання)</i>	–	1	–
Змістовий модуль 2.				
Практична складова методичної системи викладання історії				
6.	Тема 5. Методи навчання історії в школі.	4	2	6
7.	Тема 6. Урок історії: види й побудова.	4	2	6
8.	Тема 7. Робота з текстом на уроках історії.	4	–	5
9.	Тема 8. Використання інформаційних технологій на уроках історії.	4	1	6
10.	<i>Контрольна робота з тем ЗМ2 (теоретичні питання)</i>	–	1	–
	ВСЬОГО:	30	14	46

Загальний обсяг 90 год., в тому числі:

Лекцій – 30 год.

Семінари – 14 год.

Самостійна робота – 46 год.

9. Рекомендовані література та джерела:

Основна

1. *Дистанційне* навчання в умовах карантину: досвід та перспективи. Аналітико-методичні матеріали / кол. автор. ; за заг. ред. О. М. Топузова ; укл. М. В. Головка. Київ : Педагогічна думка, 2021. – 192 с.

2. Дубінський В. А. Методика викладання історії в школі: навч.-метод. посібн. для організації самостійної роботи студентів історичного факультету. Вид. 2-ге доповнене і виправлене. – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019. – 88 с.

3. Кроуфорд Алан, Саул Е. Венді, Метьюз Самуел, Макінстер Джеймс. Технологія розвитку критичного мислення учнів. Переклад публікації проекту «Читання» і письмо для критичного мислення. Адаптивний переклад з англ. / Алан Кроуфорд, Е.Венді Саул, Самуел Метьюз, Джеймс Макінстер: за заг. ред. Олени Пометун. – Київ : 2006. – 303 с. [Електронний ресурс]. – URL: <https://naurok.com.ua/alan-krouford-tehnologi-rozvitku-kritichnogo-mislennya-uchniv-48147.html>.

4. Мартинюк Г. Ф. Комп'ютерно-орієнтовані технології в системі підготовки студентів гуманітарних спеціальностей : монографія. – Київ : Видавничий дім «КОНДОР», 2017. – 182 с.

5. *Пометун О. І., Суцценко І. М.* Основи критичного мислення: метод. посібн. для вчителів. Д. : ЛІРА, 2016. – 156 с.
6. *Пометун О. І., Гупан Н. М., Власов В. С.* Компетентісно орієнтовна методика навчання історії в основній школі: метод. посібн. – Київ : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. – 208 с.
7. *Пищик А. М., Черевичний Г. С.* Методика викладання історії в школі: навч.-метод. рекомендації до вивчення дисципліни та проходження педагогічної практики студентами. 2-ге переробл. та доповн. вид. – Київ : ТОВ «Вид-во “ЮСТОН”», 2020. – 125 с.
8. *Теорія та практика змішаного навчання: монографія / В. М. Кухаренко, С. М. Березенська, К. Л. Бугайчук, Н. Ю. Олійник, Т. О. Олійник, О. В. Рибалко, Н. Г. Сиротенко, А. Л. Столяревська; за ред. В. М. Кухаренко.* – Харків : «Міськдрук», НТУ «ХП», 2016. – 284 с.
9. *Яковенко Г. Г.* Методика навчання історії: навч.о-метод. посібн. – Харків : Видавництво ХНФДУ, 2017. – 324 с.

Додаткова

1. *Загребельна Н.* Комбінований урок «Становлення кийівської держави» 7 клас.: урок – подорож на тему: «Земля, що znana і чула усіма». – Історія в школі. – 1999. – № 11. – С. 24-31.
2. *Іващенко О. М., Поліщук Ю. М.* Історія України в опорних таблицях: навч. посібн. для середніх шкіл. – Київ, 1999. – 303 с.
3. *Історія України.* Всесвітня історія. 5-9 класи. НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА для загальноосвітніх навчальних закладів. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>.
4. *Історія України.* Всесвітня історія. Історія: Україна і світ. Інтегрований курс. 10-11 класи. НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА для загальноосвітніх навчальних закладів. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>.
5. *Кобаль В. І.* Методика розвитку пізнавальних інтересів учнів при вивченні історії України засобами краєзнавства : монографія. – Мукачєво-Дніпропетровськ: Середняк Т.-К., 2014. – 227 с.
6. *Кожємяка О. Л.* Інтелектуальні ігри на уроках історії. – Харків : Вид. група «Основа», 2005. – 144 с.
7. *Колосовська Н. Д., Рагулін В. Я., Шитюк М. М.* Цікава історія України: Вікторини, тести, кросворди, загадки, історичні диктанти, матеріали з першоджерел. – Миколаїв, 1997. – 139 с.
8. *Коляда І.* Методика організації та проведення уроку – уявної подорожі на тему: «Цікавинки» Києва. (Вступ до історії, 5 клас). – Історія в школі. – Київ, 2013. – № 3. – С. 32-44.
9. *Кришмарел В. Ю., Малієнко Ю. Б., Мацейків Т. І., Ремех Т. О.* Актуальні питання компетентісно орієнтованої методики навчання історії та громадянської освіти в ліцеї : метод. посібн. – Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. – 370 с.
10. *Кудря Н.* План-конспект уроків. Тема: «Розпад Радянського Союзу і відродження України». – Історія в школах України. – 1999. – № 1. – С. 37-43; № 2 – С.28-35; – № 3. – С. 46-51; № 4. – С. 30-35; – 2000. – № 1. – С. 42-44.
11. *Ніколайчук Д., Коляда І.* Методика організації та проведення лабораторно-практичного заняття на тему: «Воєнно-політичні події національно-визвольної війни (1652–1653)» (історія України, 8 клас). – Історія в школі. – Київ, 2014. – № 3. – С. 40-42.
12. *Пишко О. Л.* Інтерактивні методи навчання як спосіб розвитку творчих здібностей учнів на уроках історії та правознавства. – Народна освіта. – Вип. №1(22), 2014. – URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2257.
13. *Сверенюк Д.* Повторювально-узагальнюючий урок з тем: «Галицько-Волинська держава», «Українські землі в складі Великого князівства Литовського», 7 клас. – Історія в школі. – 1999. – № 12. – С. 30-35.
14. *Томальська Г.* Історія стародавнього світу в синхронічних таблицях. 6 клас. – Історія в школі. – 1998. – №9. – С. 36-39.
15. *Турлук Т.* Урок «США у 1980-1990-і рр.». Всесвітня історія. 11 клас. Урок засвоєння нових

знань. Лекція. – Історія в школі. – 1999. – № 11 – С. 28-32.

16. Федоренко В. Ігровий університет: інтелектуально-пізнавальні ігри україністичної тематики: посібник. – Київ : Грамота, 2007. – 304 с.

17. Черевичний Г. С. (2017). Навчально-методичні матеріали з «Курсу історії у загальноосвітніх навчальних закладах та методика її викладання» для студентів історичного факультету. – Київ : ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 80 с.

18. Щербина М. Ігрові розминки на уроках тематичного оцінювання у 6 класі. – Історія в школі. – Київ, 2015. – № 11-12. – С. 38-40.

19. Cherevychnyi G. S. (2018). Transdisciplinary Paradigm the STEM-management the a Knowledge in the Context of the Adaptive Approach / M. L. Rostoka, G. S. Cherevychnyi // *World Science*. – Warsaw : RS Global Sp. z O. O. – Vol. 10 (38). – С. 4-9. – DOI : https://doi.org/10.31435/rsglobal_ws/31102018/6180. In: Index Copernicus, Academia.edu, Cite Factor, Google Scholar, Biblioteka Narodova (English).

20. Cherevychnyi G. et al. (2021). Philosophy of a Transdisciplinary Approach in Designing an Open Information and Educational Environment of Institutions of Higher Education / M. Rostoka, A. Guraliuk, G. Cherevychnyi et al. // *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 13(3), – pp. 548-567. – DOI : <https://doi.org/10.18662/rrem/13.3/466>. – In: Web of Science; EBSCO; Google Scholar; ICI Journals Master List – Index Copernicus; Ideas RePeC; Econpapers; Socionet; CEEOL; Ulrich ProQuest; Cabell, Journalseek; Scipio; Philpapers; KVK; WorldCat; CrossRef; J-GATE. (English).

10. Додаткові ресурси:

Електронні версії підручників. – URL: <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/>

Історія в школі [Електронний журнал]. – URL: <https://www.historyua.com>

Кафедра новітньої історії України. – URL: <http://novitukr.history.knu.ua/>

Шкільне життя. – URL: <https://www.schoolife.org.ua/usi-uroky-istoriji/>